

PROGRAM PRZYGOTOWANIA DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM ANGIELSKIM

**Program przygotowany został z uwzględnieniem zapisów:
*Podstawy programowej wychowania przedszkolnego
dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych
oraz innych form wychowania przedszkolnego
z Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej
z dnia 14 lutego 2017 r.***

Autorzy Programu:

Katarzyna Wojciechowska

Nauczyciel z doświadczeniem w pracy wychowawcy przedszkolnego, a także nauczania języka angielskiego dzieci w przedszkolu i szkole podstawowej.

Zainteresowania: metoda CLIL w nauczaniu języka angielskiego, metody pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym.

Kamila Wichrowska

Nauczyciel z bogatym doświadczeniem w nauczaniu języka angielskiego dzieci, młodzieży i dorosłych. Doktorantka i pracownik dydaktyczny Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego.

Zainteresowania: tworzenie i wykorzystanie materiałów audiowizualnych w pracy z dziećmi, rola motywacji dzieci w procesie przyswajania i uczenia się języka obcego.

Olga Wysłowska

Nauczyciel z długoletnim stażem pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym i szkolnym. Pracownik Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego, Katedry Edukacji Początkowej, asystent projektu CARE – *Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European ECEC*.

Zainteresowania: tworzenie pomocy dydaktycznych, zagadnienie jakości w opiece i edukacji małych dzieci.

Spis treści

1. O programie	str. 3
1.1 Podstawa prawna	str. 3
1.2 Adresat programu	str. 4
1.3 Dlaczego warto przygotowywać dzieci w wieku przedszkolnym do posługiwania się językiem angielskim	str. 4
2. Uczestnicy działań związanych z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem angielskim	str. 4
2.1 Dziecko	str. 4
2.2 Rodzice	str. 6
2.3 Nauczyciel	str. 6
2.3.1 Nauczyciel we współpracy z rodzicami	str. 7
2.3.2 Nauczyciel we współpracy z dziećmi	str. 7
3. Wskazówki dla nauczyciela – działania wspierające przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem angielskim	str. 8
3.1 Wskazówki do pracy z dziećmi w wieku trzech lat	str. 8
3.2 Wskazówki do pracy z dziećmi w wieku czterech lat	str. 9
3.3 Wskazówki do pracy z dziećmi w wieku pięciu i sześciu lat	str. 10
4. Cele i treści nauczania	str. 10
4.1 Cele nauczania	str. 10
4.2 Treści nauczania	str. 11
5. Pomoce dydaktyczne	str. 12
6. Przydatne adresy internetowe	str. 13
7. Polecana literatura	str. 14

1. O programie

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego wchodząca w życie we wrześniu 2017 roku dotyczy, między innymi, podejmowania przez nauczycieli działań służących przygotowaniu dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym.

Niniejszy program powstał z myślą o ułatwieniu wprowadzenia języka angielskiego do codziennej pracy nauczycieli w przedszkolu lub oddziale przedszkolnym.

Pierwsza część programu przedstawia wybrane, podstawowe, założenia prawne, organizujące realizację działań związanych z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym, tutaj – angielskim. Do programu autorki włączyły te fragmenty *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego*, które mają największe znaczenie dla codziennej nauczycielskiej praktyki. Należy jednak pamiętać, że nauczyciele zobowiązani są do zaznajomienia się ze wszystkimi rozporządzeniami regulującymi omawiane w programie kwestie. Można je znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji [www.bip.men.gov.pl (12.06.2017 r.)].

W pierwszej części programu wypunktowano również najważniejsze powody, dla których warto, aby dzieci w wieku przedszkolnym rozpoczęły swoją przygodę z językiem angielskim.

Drugi komponent programu to krótka charakterystyka głównych uczestników procesu przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim, czyli dziecka, rodziców i nauczycieli.

Wskazówki do pracy z dziećmi, zawarte w trzeciej części programu, zawierają podstawowe informacje dotyczące charakterystycznych dla dzieci trzy-, cztero-, pięcio- i sześciolletnich cech rozwojowych. Autorki omawiają przykłady działań przygotowujących dzieci do posługiwania się językiem angielskim, jakie w odniesieniu do wskazanych cech mogą podejmować nauczyciele.

Czwarty rozdział programu, *Cele i treści nauczania*, przedstawia założenia, które mają przyświecać nauczycielowi podczas realizowania zajęć z przedszkolakami, oraz tematy z przykładowymi słówkami i zwrotami, z którymi dziecko powinno mieć możliwość zetknięcia się w ramach działań przygotowujących je do posługiwania się językiem obcym. Treści te powinny być dzieciom zaprezentowane w czasie ich pobytu w przedszkolu.

Ostatnia – piąta część programu – zawiera wskazówki, które pomogą nauczycielom w doborze odpowiednich pomocy dydaktycznych. W pracy z małymi dziećmi ma to ogromne znaczenie, ponieważ dobór atrakcyjnych dla dzieci pomocy dydaktycznych oraz ich właściwe użycie mają duży wpływ na poziom zaangażowania dzieci w poszczególne działania.

1.1 PODSTAWA PRAWNA

14 lutego 2017 r. Minister Edukacji Narodowej podpisała rozporządzenie wprowadzające nową *Podstawę programową wychowania przedszkolnego*. Zgodnie z tymi zapisami jednym z głównych celów wychowania przedszkolnego jest *tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur*¹.

W odniesieniu do cytowanego powyżej zapisu dziecko kończące wychowanie przedszkolne i rozpoczynające naukę w szkole podstawowej:

- 1) rozumie bardzo proste polecenia [...] i reaguje na nie;
- 2) uczestniczy w zabawach, np. muzycznych, ruchowych, plastycznych, konstrukcyjnych, teatralnych;
- 3) używa wyrazów i zwrotów mających znaczenie dla danej zabawy lub innych podejmowanych czynności;
- 4) powtarza rymowanki i proste wierszyki, śpiewa piosenki w grupie;
- 5) rozumie ogólny sens krótkich historyjek opowiadanych lub czytanych, gdy są wspierane np. obrazkami, rekwizytami, ruchem, mimiką, gestami².

¹ Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego (Dz.U. poz. 356), s. 3.

² Op. cit., s. 6.

1.2 ADRESAT PROGRAMU

Adresatem programu są nauczyciele pracujący w przedszkolach lub oddziałach przedszkolnych w szkołach, realizujący w toku codziennych zajęć działania związane z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem angielskim. Program skierowany jest zarówno do nauczycieli placówek publicznych, jak i niepublicznych. Osoby realizujące program powinny posiadać kwalifikacje, określone w odrębnych przepisach.

1.3 DLACZEGO WARTO PRZYGOTOWYWAĆ DZIECI W WIEKU PRZEDSZKOLNYM DO POSŁUGIWANIA SIĘ JĘZYKIEM ANGIELSKIM?

Dzieci w wieku przedszkolnym charakteryzuje:

- ciekawość świata i chęć poznawania wszystkiego, co nowe, które sprzyjają wewnętrznej motywacji do uczenia się języka angielskiego – teraz i na późniejszych etapach edukacji;
- plastyczność mózgu oraz narządów artykulacyjnych, pozwalająca na „wypracowanie”, między innymi, poprawnej wymowy;
- podatność na stymulację (wzmocnienia), szczególnie w określonym kontekście sytuacyjnym (scenki, wykorzystanie zabawek i przedmiotów codziennego użytku), co przyczynia się do przyswajania języka obcego w sposób naturalny, w przeciwieństwie do nauczania sformalizowanego, w późniejszym okresie;
- bogata wyobraźnia i brak wyuczonych schematów językowych, które sprzyjają twórczemu korzystaniu z języka obcego;
- krótki okres skupienia uwagi, przez co nauczyciel powinien dość często zmieniać aktywności, by dzieci nie straciły zapału do pracy;
- brak lęku przed popełnianiem błędów, który właściwie kierowany może sprawić, że na późniejszych etapach edukacyjnych dziecko będzie w stanie porozumiewać się nawet wtedy, gdy opanuje język angielski tylko w podstawowym zakresie;
- interferencja (wzajemny wpływ) w zakresie przyswajania języków, co oznacza tyle, że kontakt z językiem obcym może mieć pozytywny wpływ na rozwój mowy ojczystej, wiedza z zakresu języka ojczystego może natomiast wspomagać przyswajanie języka obcego³.

2. Uczestnicy działań związanych z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem angielskim

Niniejszy program skierowany jest przede wszystkim do nauczycieli wychowania przedszkolnego. W trakcie realizacji zadań związanych z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem angielskim powinni oni pamiętać, że jest to proces trójstronny: dziecko – rodzic – nauczyciel. W związku z tym ważne jest, aby każdy jego uczestnik w toku jego realizacji był aktywny.

2.1 DZIECKO

Dziecko zawsze powinno znajdować się w centrum procesu przygotowania do posługiwania się językiem angielskim. Jest podmiotem, którego cechy indywidualne powinny warunkować dobór metod pracy i podejmowaną tematykę zajęć. Praca z dzieckiem w wieku przedszkolnym wymaga stosowania metod, które uwzględniają możliwości, doświadczenia

---

³ Potwierdzone m.in. badaniami Anny Chamot: *A Study of Learning Strategies in Foreign Language Instruction*.

i potrzeby dzieci w wieku 3–6 lat. Dalej przedstawiono propozycję wybranych metod pracy z dzieckiem w wieku przedszkolnym, które ułatwią proces przygotowania dziecka do posługiwania się językiem obcym oraz sprawią, że będzie on efektywny i atrakcyjny dla dzieci.

Metoda TPR – Total Physical Response

Metoda ta została opracowana przez Jamesa Ashera. Bazuje ona na sposobie, w jaki dziecko przyswaja język ojczysty. Oznacza to, że dziecko jest początkowo odbiorcą języka. Metoda ta uwzględnia wydłużony czas osłuchiwanie się dziecka z poleceniami, piosenkami, wierszykami, krótkimi historyjkami w języku obcym. Komunikaty kierowane do dziecka powinny być poparte ruchami ciała, które ułatwiają mu ich zrozumienie i przyswojenie. Inicjatorem działań jest nauczyciel – dziecko zachęcane jest przez nauczyciela do naśladowania jego ruchów. Produkcja języka przez dziecko nie jest wymagana, najważniejsza jest jego reakcja niewerbalna⁴.

Wykorzystanie środków audiowizualnych

Wykorzystanie środków i pomocy audiowizualnych na poziomie przedszkola jest tak samo ważne i wskazane, jak w edukacji szkolnej. Użycie nagrań (np. piosenek, wierszyków, audiobooków) czy filmów (np. bajek):

- podnosi atrakcyjność zajęć poprzez urozmaicenie proponowanych dzieciom działań;
- dają dzieciom możliwość osłuchania się z językiem używanym przez *native speakerów* (ludzi, dla których język angielski jest językiem ojczystym);
- przyczynia się do wzbudzenia naturalnej ciekawości, aby zrozumieć usłyszane komunikaty, np. gdy dziecko chce się dowiedzieć i zrozumieć, co mówi jego ulubiony bohater;
- sprawia, że przyswajanie języka angielskiego następuje w sposób naturalny, dziecko jest niejako otoczone językiem angielskim.

Metoda komunikacyjna

Podstawą metody komunikacyjnej jest założenie, że każda sytuacja, mająca miejsce w ciągu dnia, może stanowić impuls do użycia języka angielskiego. Ze względu na swoją specyfikę metoda ta powinna być jak najczęściej stosowana w przedszkolu, daje bowiem możliwość:

- kontaktu dziecka z komunikatami w języku obcym, które są mu aktualnie bliskie, np. *Aniu, is this your ball?*
- wykorzystania sytuacji, które są dla dzieci w danym momencie ważne (warunek konieczny do efektywnego przyswajania nowych treści), np. *Kasia has birthday today! Happy birthday!*
- powtarzania zwrotów w określonym kontekście sytuacyjnym, np. stosowanie zwrotów grzecznościowych w języku angielskim: *Enjoy your meal!*, co daje dzieciom podstawę do komunikowania się między sobą: *Enjoy your meal, Asia!*
- przyswajania przez dzieci języka „mimoходом”, „przy okazji”, poza zorganizowanymi działaniami edukacyjnymi;
- rozwijania u dzieci umiejętności porozumiewania w obcym języku.

Metoda audiolingwalna

Metoda wywodzi się z behawioryzmu i kładzie nacisk na tzw. *drill*, czyli wielokrotne powtarzanie słów czy zwrotów w obcym języku – zarówno indywidualnie, jak i grupowo. Powtarzanie nie przyniesie oczekiwanych efektów, jeżeli dziecko nie jest w nie zaangażowane. Trzeba więc odnaleźć taki sposób wprowadzenia metody audiolingwalnej, by był on jak najbardziej atrakcyjny dla dzieci, np.:

- zabawa w echo – nauczyciel powtarza te same zwroty, za każdym razem modulując głos (szybciej – wolniej, głośniejsze – ciszej);

⁴ Więcej informacji: [www.tpr-world.com (12.06.2017 r.)].

- tworzenie sekwencji – dodawanie nowych elementów tak, aby dzieci za każdym razem musiały powtórzyć dłuższy ciąg wyrazów: *a car – a car; a car – a bus; a car – a bus – a train*;
- piłka parzy – podawanie sobie piłki w kole w taki sposób, że dziecko przekazując piłkę, powtarza wybrane słówko. Podawać piłkę można na różne sposoby (jakby była leciutka, jakby była bardzo ciężka, jakby miała kolce itp.)

2.2 RODZICE

Znajomość języków obcych we współczesnym świecie staje się niezbędna z wielu powodów: konieczności komunikowania się z innymi grupami narodowościowymi, wynikami badań potwierdzającymi efekt interferencji i przyszłej kariery zawodowej. Wie o tym zdecydowana większość rodziców, którzy z roku na rok mają coraz większe oczekiwania i wymagania w tym zakresie, przede wszystkim wobec nauczycieli. Nie tylko nauczyciel jest odpowiedzialny za edukacyjny sukces dziecka.

Włączenie rodzica w przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym jest obowiązkiem nauczyciela wynikającym z zapisów *Podstawy programowej wychowania przedszkolnego*:

Nauczyciele systematycznie informują rodziców o postępach w rozwoju ich dziecka, zachęcają do współpracy w realizacji programu wychowania przedszkolnego [...] ⁵

Nauczyciele przedszkolni powinni uświadomić rodzicom, jak niezwykle ważną rolę pełnią oni w procesie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim. Zaangażowanie i zainteresowanie rodziców, jako centralnych postaci w życiu dziecka, jest największą motywacją dla przedszkolaków. Aby ułatwić rodzicom uczestniczenie w procesie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim, nauczyciel powinien zaproponować im konkretne rozwiązania, dzięki którym będą mogli włączyć się w ten proces, np.:

- prowadząc rozmowy z dzieckiem o tym, co działo się na zajęciach, czego się dzisiaj nauczyło – okazywanie zainteresowania zwiększa motywację dzieci;
- chwając dziecko za słówka, piosenki czy wierszyki, które powtarza w domu, lub za zainteresowanie dziecka słuchaniem płyt, oglądaniem bajek w języku angielskim;
- śpiewając z dzieckiem piosenki i powtarzając wierszyki;
- pozwalając dziecku na wystąpienie w roli eksperta, który uczy rodziców nowych słówek (dziecko poczuje się pewne swoich umiejętności, a to jeden z najważniejszych celów na tym etapie edukacji);
- wspólne gry i zabawy utrwalające poznane słownictwo, a także budujące pozytywne skojarzenia dziecka z językiem angielskim;
- zapewniając dziecku dostęp do książeczek czy bajek w języku angielskim (np. wypożyczanie książeczek z biblioteki lub przedszkola, oglądanie bajek na komputerze);
- rozmawiając z dzieckiem o tym, dlaczego uczenie się języka angielskiego jest ważne;
- wykorzystując fakt, że zakres treści, z jakimi dziecko ma styczność dotyczy przede wszystkim najbliższego otoczenia dziecka – można dzięki temu z łatwością powtarzać wybrane słówka czy zwroty w czasie rutynowych czynności w domu (części ciała podczas kąpieli, nazwy zabawek w czasie sprzątania itp.);
- dostarczając wiedzy na temat kultury narodów anglojęzycznych.

Nauczyciel powinien pamiętać, że odbiorcami jego propozycji są zarówno rodzice znający, jak i nieznający, język angielski. Ponadto powinien on uczulić rodziców na percepcyjne możliwości dzieci w wieku przedszkolnym wynikające z ich rozwoju⁶.

2.3 NAUCZYCIEL

Rola nauczyciela w procesie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim jest kluczowa. Jest on odpowiedzialny za spójność i adekwatność działań proponowanych dzieciom w tym obszarze. Powinien kierować codzienną pracą z dziećmi, a także włączać w nią rodziców (patrz punkt 2.2), tak aby dziecko miało możliwość w różnych momentach, także poza przedszkolem, rozwijać swój wrodzony potencjał językowy.

⁵ *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (Dz.U. poz. 356), s. 9.

⁶ Dokładna charakterystyka rozwoju dziecka w wieku przedszkolnym przekracza ramy tego dokumentu. Zachęcamy nauczycieli do polecenia rodzicom literatury fachowej (patrz: Polecana literatura).

2.3.1 Nauczyciel we współpracy z rodzicem

Znaczenia pozytywnych relacji między nauczycielem i rodzicami nie sposób przecenić. Fundamentalnym elementem tej współpracy jest zaufanie. Bez niego nawet najlepiej dobrane metody pracy nie przyniosą oczekiwanych efektów. W jaki sposób nauczyciel może włączyć rodziców w proces przygotowania dziecka do nauki języka angielskiego? Poprzez między innymi:

- zapewnienie rodzicom dostępu do informacji, jakie tematy omawiane są na zajęciach w przedszkolu oraz dostępu do wprowadzanych słówek, tekstów piosenek lub wierszyków, co umożliwi im powtarzanie i rozmowę o nich w domu (np. wywieszanie tekstów piosenek i wierszy na tablicy grupowej);
- comiesięczne listy do rodziców zawierające wskazówki dotyczące pracy z dzieckiem poza przedszkolem;
- zajęcia pokazowe (jest to element pracy, który zwiększa zaufanie rodziców do nauczyciela);
- wykorzystanie faktu, że rodzice mają wiele ciekawych doświadczeń, pomysłów i umiejętności, które mogą być wykorzystane na zajęciach – może ktoś był w Londynie i mógłby opowiedzieć o swojej wycieczce, pokazać zdjęcia, pamiątki itp.;
- zapraszanie chętnych rodziców do czytania dzieciom książek po angielsku;
- umożliwianie dzieciom prezentowania rodzicom swoich umiejętności podczas występów okolicznościowych w przedszkolu;
- zachęcenie rodziców do przygotowania występu dla dzieci, na przykład na Dzień Dziecka – dzieci postawione w roli widzów, odbiorcy występu rodziców, poczują się ważne, docenione i dumne, a świadomość, że rodzice posługują się językiem angielskim pozytywnie wpłynie na ich zaangażowanie w działania związane z wykorzystaniem tego języka.

2.3.2 Nauczyciel we współpracy z dziećmi

Każdemu rodzajowi działania powinna towarzyszyć pozytywna atmosfera. Należy dążyć do tworzenia sytuacji, w których dziecko czuje się bezpiecznie i swobodnie, a jednocześnie ma możliwość realizowania indywidualnych możliwości i potrzeb (patrz: Wskazówki do pracy z dziećmi 3-, 4-, 5-, 6-letnimi).

Nauczyciel nie może zmuszać dzieci do powtarzania słówek czy śpiewania piosenek. Ważna jest akceptacja ze strony nauczyciela dla braku werbalnej aktywności dziecka. Dziecko odpowiednio zachęcane, przy zapewnieniu różnorodnych form aktywności, w atmosferze akceptacji i szacunku ma szansę rozwinąć swój potencjał językowy, zmuszanie – może zniechęcić je do nauki na długie lata. Nauczyciel musi pamiętać, że milczenie dziecka może wynikać z etapu jego rozwoju (*silent period*).

Pochwały zarówno słowne, jak i niewerbalne, stanowią istotny czynnik motywujący dziecko. Nawet najmniejsze sukcesy powinny być nagradzane – może to być wyrażone komunikatem: *Well done! Good job!*, lub gestem w postaci podniesionego kciuka (*OK!*). Na tym etapie najważniejsze jest poczucie dziecka, że da radę, że potrafi, a znajomość języka angielskiego leży w zasięgu jego możliwości.

Konieczne jest, aby nauczyciel był zaangażowany we wszystkie zajęcia proponowane dzieciom. Jeżeli prowadzi on zabawę w kole, sam również siedzi w kole razem z dziećmi (nie na krzeselku), bierze udział w zabawie (mówi z dziećmi wierszyki, śpiewa piosenki, pokazuje gesty itp.).

Poczucie humoru jest niezwykle skuteczne w pracy z przedszkolakami. Nauczyciel może wpleść humorystyczne elementy w większość zabaw z dziećmi, np. śmiesznie zatańczyć w czasie śpiewania piosenki, czy udawać podczas powitania, że nie widzi jakiegoś dziecka (*Where's Kasia? Are you Kasia? No! Where is she?*). Wprowadzenie takich elementów sprawia, że dzieci dłużej skupią się na działaniu, a także będą chętniej w nim uczestniczyły.

Istotne jest danie dziecku możliwości prezentowania swoich osiągnięć, np. poprzez wspólne oglądanie i omawianie prac plastycznych; występy grupowe, występy na uroczystościach przedszkolnych.

Dzieci powinny mieć dostęp do wykonywanych przez siebie prac. Dobrze jest przeznaczyć miejsce w sali przedszkolnej (parapet, stolik, szafka) tylko na prace powstałe na zajęciach językowych, np. w danym tygodniu, tak aby dzieci mogły z nich korzystać, zawsze gdy będą miały na to ochotę. Dzięki temu treści realizowane w czasie aktywności związanych z przygotowaniem do posługiwania się językiem angielskim przenikać się będą w naturalny sposób z innymi działaniami dzieci.

Należy pamiętać, że dobra zabawa może być celem samym w sobie. Jeżeli czasem pozwolimy dzieciom poszaleć, nie będzie to czas stracony! Podczas spontanicznej, nie w pełni kontrolowanej przez nauczyciela zabawy, u dzieci wytwarza się pozytywne skojarzenie z zajęciami językowymi. W tym wieku jest to bardzo istotne – jeżeli dziecko coś lubi, dużo szybciej zapamiętuje powiązane z tym treści. Nie bójmy się bałaganu i hałasu od czasu do czasu na zajęciach!

3. Wskazówki dla nauczyciela – działania wspierające przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem angielskim

W trosce o prawidłowy rozwój psychoruchowy oraz przebieg wychowania i kształcenia dzieci w wieku przedszkolnym *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego* określa zalecane warunki i sposób realizacji celów wychowania przedszkolnego. Nauczyciele powinni organizować pracę z przedszkolakami tak, aby najwyżej jedną piątą czasu spędzanego przez dzieci w placówce zajmowały różnego typu zajęcia dydaktyczne (rozliczenie tygodniowe), realizowane według programu wychowania przedszkolnego. Do zajęć tych należą te związane z przygotowaniem dzieci do posługiwania się językiem obcym. W gestii nauczyciela jest dostosowanie długości działań w tym obszarze oraz częstotliwości ich realizacji do możliwości i poziomu zaangażowania dzieci.

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym powinno być włączone w inne działania realizowane w ramach programu wychowania przedszkolnego i powinno odbywać się przede wszystkim w formie zabawy, także w sposób okazjonalny. Należy stworzyć warunki umożliwiające dzieciom osłuchanie się z językiem obcym w różnych codziennych sytuacjach: powitania, pożegnania, czynności rutynowe itp. *Może to zostać zrealizowane m.in. poprzez kierowanie do dzieci bardzo prostych poleceń w języku angielskim w toku różnych zajęć i zabaw, wspólną lekturę książeczek dla dzieci w języku obcym, włączenie do zajęć rymowanek, prostych wierszyków, piosenek, materiałów audiowizualnych w języku obcym*⁷.

Należy pamiętać, że przyswajanie języka angielskiego przez dzieci w wieku przedszkolnym ma inny charakter i zakres niż proces nauczania i uczenia się języka angielskiego na dalszych etapach edukacji. W okresie przedszkolnym dzieci powinny mieć przede wszystkim możliwość osłuchania się z językiem (wprowadzenie do kompetencji rozumienia ze słuchu) oraz mówienia wierszyków i śpiewania piosenek (wprowadzenie do kompetencji mówienia), podczas gdy w szkole dzieci rozwijają wszystkie cztery kompetencje: mówienie, słuchanie, czytanie i pisanie.

Diagnoza i monitorowanie umiejętności dzieci w przedszkolu powinny obejmować również obszar przygotowania do posługiwania się językiem obcym. Zadania te, na pierwszym etapie edukacyjnym, realizowane są w ramach obserwacji pracy dziecka na zajęciach przez wszystkich nauczycieli pracujących z daną grupą oraz w domu, poprzez stały kontakt nauczycieli z rodzicami. Obserwacje te powinny stanowić bazę do planowania pracy z dziećmi.

Poniższe wskazówki do pracy z dziećmi w wieku lat trzech, czterech, pięciu i sześciu mają pomóc w stworzeniu optymalnych warunków dla rozwoju dziecka w obszarze przygotowania do posługiwania się językiem angielskim.

3.1 WSKAZÓWKI DO PRACY Z DZIEĆMI W WIEKU TRZECH LAT

Pierwsze doświadczenia dziecka z językiem obcym są niezwykle istotne. Mogą mieć one duży wpływ na to, czy dziecko chętnie będzie uczestniczyło w działaniach przygotowujących je do posługiwania się językiem obcym i chętnie uczyło się go na kolejnych etapach edukacyjnych. Dlatego też ważne jest, aby nauczyciele pracujący z trzylatkami przede wszystkim skupili się na budowaniu pozytywnych skojarzeń dzieci z językiem angielskim poprzez:

- rozbudzanie zaciekawienia dzieci językami obcymi i innymi kulturami i grupami narodowościowymi;
- podejmowanie działań uwrażliwiających dzieci na to, dlaczego ważna jest znajomość języka angielskiego;
- tworzenie sytuacji umożliwiających dzieciom osiągnięcie sukcesów w zakresie języka angielskiego;
- wzmacnianie tychże sukcesów dzięki ich zauważaniu i tworzeniu nowych wyzwań w strefie najbliższego rozwoju (Lew Wygotski);
- organizowanie ciekawych, angażujących dzieci działań;
- stwarzanie okazji do włączania rodziców w proces przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim;
- wykorzystanie gestów, rekwizytów, ilustracji, materiałów audiowizualnych angażujących różne zmysły dzieci;

⁷ *Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego* (Dz.U. poz. 356), s. 9.

- wykorzystanie metod i technik pracy adekwatnych do aktualnych zainteresowań (np. poprzez włączanie lubianych przez dzieci bajek anglojęzycznych, czytanie książeczek z ulubionymi bohaterami dzieci w języku angielskim);
- zapoznavanie dzieci ze zwyczajami charakteryzującymi kulturę języka angielskiego.

Działania podejmowane przez nauczycieli, służące przygotowaniu dzieci do posługiwania się językiem angielskim, odbywają się dwutorowo, poprzez pracę z całą grupą (wspólne śpiewanie piosenek, mówienie wierszyków, wykonywanie poleceń nauczyciela typu: *Stand up everybody!*), oraz w ramach indywidualnego kontaktu nauczyciela z dzieckiem – komunikaty typu: *Hello, Kasiu!, Bye-bye, Adasiu!*.

W pracy z dziećmi trzyletnimi szczególnie ważne jest, aby pamiętać, że czas koncentracji uwagi jest krótki (maksymalnie kilka minut). Dlatego też działania nauczyciela powinny angażować dzieci w ciągu całego dnia, w ramach krótkich interakcji.

Nauczyciel powinien wykorzystać dobrze znane dzieciom i powtarzające się w czasie pobytu dziecka w przedszkolu sytuacje do wprowadzania prostych zwrotów / komend / słówek:

- witanie dzieci przychodzących do przedszkola / żegnanie dzieci idących do domu: *Hello, Ania! Good morning, Maciek! Bye-bye, Krzysiu!*.
- przygotowanie do posiłku: *Wash your hands, Sit at the tables, Enjoy your meal.*
- wyjście na dwór: *Let's go to the cloak room, Put on your shoes, please.*
- zaproszenie dzieci do wspólnych działań: *Let's watch a movie, Let's sing a song, Let's play, Let's read a book.*
- czynności organizacyjne: *Stand in pairs! Sit on the carpet! Tidy up the tables!*

3.2 WSKAZÓWKI DO PRACY Z DZIEĆMI W WIEKU CZTERECH LAT

Aby proces przygotowania dzieci do posługiwania się językiem obcym był spójny, nauczyciele w pracy z czterolatkami powinni wykorzystywać wskazówki do pracy z dziećmi w wieku lat trzech (patrz punkt 3.1) i stopniowo wprowadzać nowe elementy. Czas, w którym dzieci czteroletnie są w stanie skupić uwagę, jest dłuższy niż u trzylatków. Daje to nauczycielowi możliwość przeprowadzenia dłuższych sekwencji działań (10–15 min.) – wprowadzenie, ćwiczenie, utrwalenie danego materiału językowego. Należy jednak pamiętać, że wszystkie te elementy powinny mieć charakter zabawy, dzięki czemu będzie możliwe utrzymanie wysokiego poziomu zaangażowania dzieci.

Dzieci czteroletnie charakteryzuje bardzo duża potrzeba ruchu. Ich ruchy są bardziej precyzyjne niż trzylatków, potrafią powtórzyć dłuższe układy taneczne, sekwencje gestów do piosenki czy wierszyka. Czterolatki chętnie uczestniczą w działaniach, wymagających od nich wykonywania różnorodnych sekwencji ruchów. Dzięki ruchowi jest im również łatwiej zrozumieć i zapamiętać poszczególne treści pojawiające się w utworach.

U czterolatków charakterystyczna jest też chęć bycia liderem / organizatorem działań. Odpowiednio zachęcane przez nauczyciela, przejmują inicjatywę w prowadzeniu zabaw, np. w zabawach typu *Simon says* (wykorzystywaną między innymi w cyklu). Jest to doskonała okazja, aby dzieci zaprezentowały swoje umiejętności grupie (budowanie pewności co do swoich kompetencji), jak również jest to sytuacja, w której dzieci mogą uczyć się od siebie nawzajem.

U czterolatków nauczyciel może wprowadzać działania uwzględniające możliwości dzieci w zakresie szeregowania i klasyfikacji na podstawowym poziomie. Są to działania, dzięki którym nauczycielowi łatwo będzie „przemycić” nowe słówka np. do znanych dzieciom kolorów może dodać ilustracje z nową barwą lub kategoryzować ilustracje, np. *animals – dog, cat, mouse i colours – blue, red, pink*.

Odgrywanie ról jest jedną z ulubionych zabaw dzieci czteroletnich. Wykorzystanie tego elementu w przygotowaniu dzieci do posługiwania się językiem angielskim wpływa bardzo pozytywnie na zainteresowanie dzieci. Dla przykładu: wykorzystanie charakterystycznych dla odgrywanej postaci (roli społecznej, zawodu) form językowych, na przykład w zabawie w sklep, klient mówi: *Apple, please*. a sprzedawca odpowiada: *Here you are*.

W trakcie realizacji prac plastycznych czy zadań konstrukcyjnych dzieci w sposób naturalny przyswajają im towarzyszące zwroty, np. *Stick feathers to the chick*.

Umiejętność współpracy jest jedną z najważniejszych kompetencji, jakie dzieci powinny opanować w przedszkolu. Kompetencje społeczne czterolatków dają podstawy do wprowadzania działań w parach i małych grupach przy jednoczesnym wprowadzaniu zwrotów w języku angielskim, np.: *Your turn, my turn* w grach typu memo czy domino.

Kompetencje poznawcze i językowe czterolatków pozwalają na wykorzystanie różnorodnych sposobów wprowadzania i utrwalania słownictwa, m.in. przez zadawanie krótkich zagadek z pokazywaniem gestów np. *It can run, it can walk, it can bark, it's a... (dog)*.

3.3 WSKAZÓWKI DO PRACY Z DZIEĆMI W WIEKU PIĘCIU I SZEŚCIU LAT

Czas koncentracji dzieci 5- i 6-letnich umożliwia realizację zajęć o długości około 30 minut.

Pomimo wydłużenia czasu pracy, proponowane dzieciom działania powinny nadal mieć charakter zabawy, a nauczyciel powinien zwracać szczególną uwagę na utrzymanie wysokiego poziomu zaangażowania dzieci w toku trwania całych zajęć. Jeżeli dzieci nie będą zmotywowane do udziału, zajęcia nie przyniosą oczekiwanych rezultatów edukacyjnych, a w skrajnych przypadkach może to doprowadzić do zniechęcenia dzieci do zabaw z językiem angielskim.

Dzieci pięcio- i sześciolatnie charakteryzuje tzw. „głód ruchu”, tzn. chęć powtarzania i udoskonalania rozbudowanych sekwencji ruchowych, częstych zmian wykonywanych czynności. Dla nauczyciela oznacza to potrzebę organizacji zajęć, w ramach których dzieci będą miały okazję uczestniczyć w różnorodnych zabawach ruchowych (dzieci 5-letnie potrafią już zrozumieć i przestrzegać zasad gier), które pozwalają jednocześnie na wprowadzanie i utrwalanie struktur językowych. Nauczyciel może m.in. wykorzystywać wiedzę o polskich lubianych przez dzieci zabawach ruchowych i adaptować je, wykorzystując zwroty w języku angielskim np. Raz, dwa, trzy, Baba Jaga patrzy *One, two, three, Santa's looking!*

Nauczyciel może podnosić poziom trudności oraz atrakcyjność zabaw ruchowych poprzez wykorzystanie rekwizytów, np.:

- szarfa – zabawa w zaprzęgi sań, gdzie dzieci zmieniają się na pozycji *sleight and horse*,
  - piłka – na pytanie nauczyciela odpowiada dziecko, do którego zostanie rzucona piłka: *What's your name? I'm Kasia*,
  - gazeta – dzieci na komendę nauczyciela robią z gazety kulki śniegowe: *Make a snowball and throw it into the basket*.
- W związku z coraz większą świadomością emocji własnych i innych ludzi oraz tworzeniem się poczucia własnej wartości dzieci w tym wieku są bardzo wrażliwe na krytykę. Szczególne ważne jest więc dostarczanie dzieciom 3–6-letnim, a w wieku 5 lat szczególnie, pozytywnych bodźców i słów uznania. Nauczyciel powinien również uczulić dzieci, że opinia grupy jest ważna dla każdego z nich, a ich wzajemne komentarze i reakcje powinny być wspierające i motywujące, np.: nauczyciel zachęca dzieci, aby nagradzały brawami występ kolegi / koleżanki / grupy: *OK, everyboy, a round of applause for Ania and Maciek*.

Już pięciolatki są w stanie wyobrażać sobie czynności i stany za pomocą graficznych znaków. Nauczyciel powinien więc organizować działania, w ramach których dzieci będą mogły wykorzystywać symbole i myśleć w sposób skojarzeniowy, np. dorysowywanie uśmiechniętej / smutnej buźki przy różnych potrawach: *I like... / I don't like...*

Dzieci pięcio- i sześciolatnie są bardzo ciekawe świata, a ich zainteresowania często wybiegają poza ich najbliższe otoczenie. Nauczyciel powinien wykorzystywać tę naturalną dyspozycję dzieci i prezentować im treści nawiązujące do ich zainteresowań, a także nieoczywiste, zaskakujące rzeczy / zjawiska związane z językiem i kulturą anglosaską np. *What is a double-decker bus?*

4. Cele i treści nauczania

4.1 CELE NAUCZANIA

Główne cele wychowania przedszkolnego zapisane są w podstawie programowej. Od września 2017 roku nauczyciele przedszkolni będą mieli nowe cele do zrealizowania, a wśród nich pojawi się *przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym*. W ramach tego celu dziecko rozwija dwie z czterech kompetencji językowych, a mianowicie słuchanie i mówienie. Cel główny jest nadrzędny wobec przedstawionych poniżej celów szczegółowych:

Dziecko:

- uczestniczy w zabawach prowadzonych w języku obcym (ruchowych, plastycznych, itp.);
- włącza się w śpiewanie piosenek (śpiewa i / lub opisuje ich treść gestem);
- recytuje proste wierszyki i rymowanki (samodzielnie lub z grupą);
- rozumie proste polecenia nauczyciela (reaguje na nie odpowiednim zachowaniem, gestem i / lub odpowiedzią);
- rozumie nagrania dialogów, wierszyków i piosenek, jeśli są one poparte odpowiednimi gestami i / lub ilustracjami;
- dziecko wyraża zainteresowanie słowami i zwrotami w języku obcym, używanymi przez nauczyciela;
- ma kontakt z tekstami w języku angielskim w wykonaniu native speakerów (audiobooki, filmy, historyjki obrazkowe, piosenki);

AUTORKI: Katarzyna Wojciechowska, Kamila Wichrowska, Olga Wystowska

- bierze aktywny udział w zajęciach związanych z kulturą obcych krajów;
- wykazuje zainteresowanie kulturą anglosaską.

4.2 TREŚCI NAUCZANIA

Treści nauczania przedstawiane na zajęciach przygotowujących do posługiwania się językiem obcym powinny nawiązywać do treści prezentowanych na innych zajęciach z zakresu wychowania przedszkolnego.

Podane poniżej grupy zagadnień leksykalnych, wraz z przykładowym słownictwem, dotyczą wszystkich przedszkolnych grup wiekowych. Warto w tym miejscu przypomnieć, że treści te powinny być prezentowane i utrwalane w różnorodny sposób. Nauczyciel powinien stworzyć dzieciom możliwość poznania ich poprawnej wymowy, zapewnić ich wizualizację (przedmiot, obrazek), a także zaprezentować je w różnych kontekstach.

Kolory:

white, yellow, red, green, blue

Uroczystości i święta:

Christmas, Santa, Easter, an Easter egg

Pory roku:

winter, summer, spring, autumn

Pogoda:

windy, cloudy, sunny, rainy, cold, hot, warm

Zwierzęta:

a dog, a cat, a cow, a horse, a chick, a bunny, a fish

Zabawki:

a ball, a doll, a bike, a game, a car, blocks

Przybory przedszkolne:

crayons, scissors, glue, paper, book

Przedszkole:

a preschool, a chair, a table, a board, a teacher, a boy, a girl

Członkowie rodziny:

mummy, daddy, a sister, a brother, a grandma, a grandpa, a baby

Części ciała i części twarzy:

a hand, a leg, a head, a tummy, a nose, an eye, hair

Ubrania:

a T-shirt, trousers, shoes, boots, a coat, wellies, an umbrella

Jedzenie i picie:

water, milk, bread, a banana, an apple,

Stany emocjonalne i uczucia:

happy, sad, angry, surprised, hungry, thirsty

Codziennie czynności:

wash your hands, tidy up, go to the window, brush your hair, put on boots, take off your gloves

Czynności związane z ruchem:

running, jumping, walking, tiptoeing, sitting, standing up, drawing, colouring

Liczebniki:

one, two, three, four, five, six

Przyjęcie urodzinowe:

a present, birthday, happy birthday, a birthday card

Środki transportu:

a car, a plane, a bus, go by: car, plane, bus

Zwroty grzecznościowe:

Good morning, Here you are, Enjoy your meal, Thank you

Przymyki:*on, in, under***Wyrażanie preferencji i upodobań:***I love, I like, I don't like, yummy, yucky*

Nauczyciele, wybierając treści prezentowane dzieciom, powinni być szczególnie wrażliwi na ich aktualne potrzeby. Doświadczenia autorek pokazują, że wśród zainteresowań dzieci w wieku przedszkolnym często pojawiają się:

Świat dinozaurów*a dinosaur, a reptile, a herbivore, a carnivore,***Kosmos***the moon, a planet, the Earth, the Milky Way***Życie podwodne***a seahorse, a starfish, a jellyfish, a shell***Insekty***a bug, a caterpillar, a butterfly, a fly, a dragonfly*

5. Pomoce dydaktyczne

Pomoce dydaktyczne odgrywają niezwykle ważną rolę w procesie przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim, ponieważ są reprezentacją treści przedstawianych w tym języku. To dzięki nim oraz ich różnorodności zajęcia mogą stać się zabawą. Z tego też powodu każdy nauczyciel przedszkolny powinien nieustająco rozbudowywać zasób pomocy dydaktycznych.

Pomoce dydaktyczne możemy podzielić ze względu na pełnione przez nie funkcje. Po pierwsze, ułatwiają one dzieciom poznawanie nowych treści, ponieważ:

- dostarczają im różnorodnych bodźców, takich jak dźwięk (nagrania CD, DVD), kształt, obraz, kolor (obrazki, zabawki, maskotki, przedmioty użytku codziennego – tzw. *real objects*); dzięki temu pobudzają różne zmysły, co pomaga dzieciom w łatwiejszym zapamiętaniu materiału językowego;
- rozwijają umiejętność logicznego rozumowania (tablice, mapy, materiały do grupowania), ułatwiają zapamiętywanie – tak pojedynczych słów, jak i całych sekwencji (wiersze, piosenki);
- umożliwiają pełniejsze korzystanie z treści pojawiających się na zajęciach wszystkim dzieciom, niezależnie od tego, czy są wzrokowcami (plansze, maskotki, przedmioty), słuchowcami (nagrania) czy też tym, którzy uczą się najlepiej, wykorzystując inteligencję kinestetyczną (zabawy ruchowe).

Po drugie, funkcją pomocy dydaktycznych jest zwiększenie atrakcyjności zajęć językowych. Sprzyja temu wykorzystywanie przez nauczyciela różnorodnych pomocy.

Po trzecie, pomoce dydaktyczne, same w sobie, mogą być również źródłem wiedzy dla przedszkolnych odkrywców, pobudzają działalność myślową, spostrzegawczość, wyobraźnię, a więc mogą pobudzać dzieci do baczego obserwowania, analizowania, czy w późniejszym okresie – mówienia.

Należy zawsze mieć na uwadze to, że pomoce dydaktyczne muszą być atrakcyjne dla konkretnej grupy dzieci. Maskotki i gry planszowe wybierane przez nauczyciela powinny wzbudzać zarówno zainteresowanie, jak i sympatię dzieci w danym wieku oraz być dostosowane do poziomu ich percepcji i umiejętności. Ostatecznie to opinia dzieci (pozytywna reakcja na wykorzystywaną pomoc) przesądza o tym, czy daną pomoc można uznać za atrakcyjną.

Sposoby wykorzystywania środków dydaktycznych zależą od tego, w jaki sposób i jaki cel nauczyciel zamierza osiągnąć na konkretnych zajęciach. Przykładem może być użycie pacynki misia: można jej użyć jako reprezentacji słowa *a teddy bear*; pacynka może zawsze witać się i żegnać z dziećmi, co wprowadzi rytuał na początek i koniec zajęć; można na jej przykładzie wprowadzić nazwy części ciała *a head, a tummy, an arm, a leg itd.*; można także przekazać ją dzieciom, by mogły jej dotknąć i poznać np. gdy utrwalamy pojęcie *a teddy bear* lub chcemy, aby konkretne dziecko zabrało głos (może mówić z perspektywy przedszkolaka lub misia, wkładając pacynkę na rękę).

Istotne jest to, aby nauczyciel oceniał wartość poszczególnych pomocy dydaktycznych nie tylko w odniesieniu do zajęć z całą grupą, lecz także pracy z pojedynczym dzieckiem posiadającym konkretne umiejętności i predyspozycje.

AUTORKI: Katarzyna Wojciechowska, Kamila Wichrowska, Olga Wystowska

Dalsze uwagi mogą być pomocne, szczególnie dla nauczycieli, którzy dopiero zaczynają pracę z wykorzystaniem języka angielskiego:

- trzeba dobrze poznać możliwości wykorzystania pomocy dydaktycznych, by móc ciągle stawiać nowe i różnorodne zadania przed dziećmi, móc motywować je do pracy oraz twórczego myślenia;
- warunkiem efektywnego korzystania z pomocy dydaktycznych w pracy z małymi dziećmi jest udział nauczyciela w zabawach z ich wykorzystaniem. Przedszkolak potrzebuje nie tylko obecności, ale i aktywnego udziału dorosłego (obserwowanie i wykazywanie zainteresowania działaniem podejmowanym przez same dzieci);
- warto wykorzystywać kilka pomocy dydaktycznych jednocześnie, np. piosenkę można zobrazować kartami obrazkowymi oraz *real objects*; podnosi to atrakcyjność działania;
- ważny jest też aspekt techniczny: powinno się używać tylko pomocy w dobrym stanie – czystych, niezniszczonych, kompletnych;
- za każdym razem należy przemyśleć, czy w warunkach, które są nam narzucone – sala, oświetlenie, dodatkowy sprzęt – konkretna pomoc dydaktyczna może być odpowiednio wykorzystana lub, czy w ogóle, da się wykorzystać (np. nie można skorzystać z płyty CD, jeśli nie mamy dostępu do odtwarzacza lub nie skorzystamy z dużej chusty, gdy sala jest zbyt mała).

Chcąc włączyć do pracy nowe pomoce dydaktyczne, przy ich doborze należy pamiętać o kilku zasadach, dzięki którym nauczyciel będzie pewien, że dzieci korzystają z zajęć w sposób najpełniejszy, a są nimi:

- przejrzystość i jednoznaczność (dziecko musi kojarzyć obraz z jednym, konkretnym pojęciem, np. do demonstrowania słowa *house* należy użyć obrazka lub rozkładówki książki, na której dom znajduje się w centralnym miejscu i jest największym elementem);
- materiał, z którego pomoce są wykonane (muszą być przede wszystkim bezpieczne dla dzieci, ale również trwałe, by nie zniszczyły się po kilkukrotnym użyciu);
- uniwersalność (czy można wykorzystać daną pomoc tylko raz – jak książeczki do kolorowania, czy jest ona wielokrotnego użytku);
- atrakcyjność (estetyczne wykonanie, żywe kolory, wielkość odpowiednia do wieku dzieci, liczba elementów).

Materiały stworzone osobiście przez dzieci również mogą być wykorzystane jako pomoce dydaktyczne. Są one tym bardziej wartościowe, bo jedyne w swoim rodzaju. Dzieci są do nich przywiązane, ponieważ same je wykonały.

Przykłady:

- pokolorowanie kukielki paluszkowej,
- sklejenie kostki do gry,
- ozdobienie kart do gry w memo.

Mając na uwadze to wszystko, co zostało przedstawione powyżej, należy pamiętać, że nawet najlepsza pomoc dydaktyczna nie zastąpi nauczyciela. Ważne, aby nauczyciel podchodził do procesu przygotowania dzieci do posługiwania się językiem angielskim w sposób twórczy, a pomoce dydaktyczne wykorzystywał jako narzędzia służące wsparciu zaplanowanych działań.

6. Przydatne adresy internetowe

Piosenki i filmy do nich na różne okazje:

- www.supersimplelearning.com [12.06.2017 r.].
- www.learnenglishkids.britishcouncil.org/en/listen-and-watch [12.06.2017 r.].

Filmy z ulubionymi bohaterami dzieci, świnką Peppą i misiem Paddingtonem:

- www.youtube.com/playlist?list=PL69AB87AE087ED879 [12.06.2017 r.].
- www.youtube.com/watch?v=hdVPymvBCm8&list=PLWJa48pm3noa-CVm1nZMEZUHcQTH795Pm [12.06.2017 r.].

Seria ciekawej propozycji krótkich bajek dla dzieci, podzielonych tematycznie:

- <http://eduteach.es/videos/magic/01-hello.html> [12.06.2017 r.].

Metoda TPR:

- www.tpr-world.com [12.06.2017 r.].

Bajki i opowiadania dla dzieci i młodzieży czytane po angielsku:

- www.storylineonline.net [12.06.2017 r.].
- www.oxfordowl.co.uk/for-home/reading-site/find-a-book/storyteller-videos [12.06.2017 r.].

Strony z książkami dostępnymi online w języku angielskim:

- www.magickeys.com/books [12.06.2017 r.].
- www.myonlinereading.com [12.06.2017 r.].
- www.childrenslibrary.org/icdl/SimpleSearchCategory?ids=274,84&langid=11&pnum=1&cnum=1&text=&lang=English&ilang=English [12.06.2017 r.].

Materiały WSiP do pobrania: ucze.pl

7. Polecana literatura

- Al-Khamisy, D., *Przedszkole wobec rodziców i rodzice wobec przedszkola*, Nr Grudzień r. 2003, str. 5–11.
- Bąbel, P., Wiśniak M., (2008), *Jak uczyć, żeby nauczyć*, WSiP, Warszawa.
- Brzeziński, J., (1987), *Nauczanie języków obcych dzieci*, WSiP, Warszawa.
- Gleason, J.B., Ratner, N.B. (red.), (2005), *Psycholingwistyka*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk
- Hurlock, E.B., (1985), *Rozwój dziecka*, cz. 1, PWN, Warszawa.
- Karwowska-Struczyk, M., (2012), *W poszukiwaniu innych rozwiązań*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Kielar-Turska, M., (1992), *Jak pomagać dziecku w poznawaniu świata*. Warszawa.
- Komorowska, H., (2003), *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa.
- Ogrodzińska, T., (2004), *Nigdy nie jest za wcześnie – rozwój i edukacja małych dzieci*, Fundacja Rozwoju Dzieci Jana Amosa Komeńskiego, Warszawa.
- Szpotowicz, M., Szulc-Kurpaska, M., (2011), *Teaching English to Young Learners*, PWN, Warszawa.
- Wood, J., (2006), *Jak małe dzieci uczą się i myślą*. Kraków.
- Żylińska, M., (2013), *Neurodyaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń.
- Wygotski, L., (1995), *Zabawa i jej rola w rozwoju dziecka*. W: *Dziecko w zabawie i świecie języka*. (red.) A. Brzezińska, Poznań.
- Żytka, M., (2005), *Znaczenie edukacji przedszkolnej w rozwoju dziecka*. W: *Edukacja elementarna*, Z.1, Warszawa.